

2020 – ANUL IORGA, ANUL SĂMĂNĂTORIȘTILOR (XXIX):

Portul străin ... ne ucide înaintea de vreme!

- Ținutul Târnavelor - luxul care o aduce la sapă de lemn... - datoria patriotică!

Anul Iorga
Anul sămănătoristilor

unde stă pricina schimbării portului pe la sate?
Natura a îngrijit ca orice vietate să îmbrace un port potrivit locului în care-și duce viața ...
luxul care o aduce la sapă de lemn!
frunțașii satelor au datoria patriotică să se întoarcă iarăși la portul național!

Regina țării nu s'a rușinat să-l poarte!

ȚINUTUL TÂRNAVELOR

DOAMNE,
și cât de sănătoasă e îmbrăcămintea noastră națională!

portul național, ... e mult mai ieftin și mult mai sănătos ...

șagunism - tribunism - sămănătorism

prin cultură un organism social

Picu Pătrul

Continuăm reproducerea articolului „PORTUL NAȚIONAL”, din revista “Sămănătorul” (nr. 36/3 sept.1906): «2)Portul străin în care ne-am grăbit cu toții să ne îmbrăcăm, ne ucide înaintea de vreme, ne degenerază. Să dovedesc. Natura a îngrijit ca orice vietate să îmbrace un port potrivit locului în care-și duce viața, pentru ca prin aceasta să fie cât mai ferite de dușmani și nevoi, să aibă deci o viață cât mai lungă și ușoară de purtat. Iată de ce brotăcelul își schimbă culoarea pielii potrivit cu culoarea frunzelor în care trăiește, și atâtea alte vietăți, pînă la viermușorii cei mai mici, au anume îmbrăcăminte care le apără de toți dușmanii și de toate întâmplările.

Potrivit acestei legi firești, și omul a căutat să-și croiască o anume îmbrăcăminte care să fie potrivită cu felul lui de traiu și cu toate nevoile cerute de mijlocul încunjurător. Astfel, diferitele națiuni, locuind în deosebite puncte ale globului, deosebite în climă și toate celelalte cerinți de viață, și-au croit îmbrăcămintea potrivită nevoilor vieții lor.

Iată dar de ce nu toate popoarele au avut portul la fel și nici nu trebuie să-l aibă, ci, în interesul vieții lor, se cade să-și păstreze portul acela croit de experiența unei vieți de mii de ani. Doamne, și cât de sănătoasă e îmbrăcămintea noastră națională, compusă din cămașă albă, largă la mîneci și deschisă la piept pînă aproape de mijlocul unde o împresoară cingătoarea de bete,

din părechea de ȋtari sau cioareci, tot albi, și din pălărioara de pîslă ori de paie cu marginile largi, dătătoare de umbră, iar, în picioare, opinca, ghiata ori ... desculțul.

Ei bine, **toți cîți au purtat mai mult timp în viața lor această îmbrăcăminte** și apoi au împrumutat alta străină, au putut, cred să vadă cît de mare rău ni aduce portul împrumutat, mai ales în timpurile călduroase ale verii. În acest anotimp portul nostru desprețuit, prin albul lui frumos ni apără trupul de dogoreala soarelui și ajută ca sudoarea să se împrăștie pe nesimțite; iar haina străină de care ne-am îndrăgostit fără nici-un rost, cu croiala, strîmtă ne coace ca în cuptor, scaldîndu-ne de sus pînă jos în sudori omorîtoare. **Ei unde vom ajunge cu portul acesta de împrumut?** De bună samă că am fi în mormînt mult mai înnainte, de cum am ajunge dacă ni-am păstra portul național, care, atît cel de vară, cît și cel de iarnă, e mult superior celui străin. Acum, cînd orișicine vede marele folos al portului național, cred c'ar fi nemerit să arătăm cum am putea să ni mai păstrăm portul național acolo la sate, pe unde, de asemenea, **a început să pătrundă sărăcia portului străin.** Se știe că, pentru diferite interese, au pătruns în mijlocul poporului mulțime de străini, ori de înstrăinați, cari, pe lîngă multe alte păcate, au adus cu ei și portul nemțesc, pe care mulți din săteni, fără să-și deie socoteală de marea greșală ce o fac, l-au împrumutat mai răpede de cum și-ar închipui oricine.

Și, de altfel, dacă chiar învățătorii, preoții - prin copiii și soțiile lor - și ceilalți frunțași ai satelor se îmbracă așa, de ce nu s'ar îmbrăca și sătenii la fel, cînd ei cred pe frunțașii lor mai cu cap și deci în destulă măsură să știe cum e mai frumos și mai bine să te îmbraci. **Iată dar unde stă pricina schimbării portului pe la sate.** Astfel fiind lucrul, și dovedit fiind că numai folositor nu e pentru neamul nostru să-și lepede portul cel vechiu, eu cred nemerit ca autoritățile respective să impună tuturor funcționarilor mici ce trăiesc pe la sate, a se îmbrăca în portul locului, sau în cel național mai obișnuit. Și n'ar fi rău ca și preotul să se poarte, ca în unele părți ardelene și în munții munteni, prin Muscel, la fel cu sătenii, rămînînd ca portul obligator să-l aibă numai în timpul ofierii diferitelor servicii. Și, pentru ca întoarcerea la portul național să se facă cît mai ușor, ar trebui ca pe lîngă fiecare școală sătească să fie cîte o maiastră de lucru; nu ca acele de azi care nu știu decît să aducă mode străine în sat, ci fete cumiņi de prin sate, care să știe țese, croi și coase toate cele de nevoie ale portului național. Și să nu se creadă că ar avea cineva să păgubească dintr'o reformă făcută în sensul acesta. Cel care scrie aceste rînduri, după zeci de ani de port străin, s'a întors la **portul național**, despre care s'a încredințat că e **mult mai ieften și mult mai sănătos.** Dar unde mai pui că, după cîteva luni de schimbare, flăcăii și fetele satului au început să se îmbrace la fel cu cel pe care-l credeau ei mai cu vază din tot satul, și am credința că în toate părțile s'ar petrece același lucru. De altfel, **frunțașii satelor au datoria patriotică să se întoarcă iarăși la portul național, chiar de nu s'ar impune de autorități, căci prin aceasta se va face un mare serviciu neamului, scăpînd poporația satelor de luxul care o aduce la sapă de lemn.**

Asemenea ar fi de dorit ca nici condeiele celor ce scriu pentru popor să nu mai îndemne - cum a făcut d-na Nădejde - să se îmbrace sătencele cu diferite găтели, cu ilice și șorțuri de catifea, ca nu știu care țerance străine, căci, oricît de harnice și de cu rost la treabă ar fi, tot mai folositor e să-și păstreze portul lor național care e atît de frumos, încît **Regina țerii nu s'a rușinat să-l poarte.**

Crezînd că aceste rînduri vor fi de vre-un îndemn cu folos pentru mulțimea satelor, am îndrăznit de le-am scris. Un fecior de țeran, adecă, - prin indiscreția redacției - I.Ciocîrlan».

Oferim cititorilor „Tribunei”, care doresc să descopere „Ținutul Târnavelor”, reproducerea selectivă din lucrarea „**Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească**” (vol.II,1906), a marelui istoric Nicolae Iorga: «**Cartea a XII.-A. ȚINUTUL TÂRNAVELOR. IV. Pe Tîrnave: De la Blaj la Sighișoara.** Aș fi vrut să fac două drumuri. Unul - o cale de un ceas și jumătate - la Cergău, satul de Șchei luterani cărora li se predică românește la slujba la care vin îmbrăcați românește, adăogindu-se numai la urmă un «**Tatăl Nostru**» slavon, în limba «părinților» lor ... Nici într'un chip nu pot crede că ei ar fi toți Bulgari, aduși și seduși de Sași, căci aceasta ar fi împotriva oricărei logice și nu se poate sprijini pe nici-o dovadă istorică. Dar în această ploaie de Octombre până la **Cergău** e tină ... Iarăși mă gândiam să merg, prin cele două **Șeice săsești, la Buia**, unde Mihai Viteazul însuși și-a avut moșia și s'ar mai vedea încă urme de **zugrăveală bizantină** pe o veche sură părăsită care a fost biserică. Dar lumea de acolo are de lucru cu viile și nu mă poate ajuta să fac acest drum. Apuc deci cu trenul calea spre **Mediaș, Ibașfalău** și Sighișoara. În dimineața nehotărîtă, Blajul își ține târgul. Încă de cu sară au venit Mărgineni cu carăle, aducînd brîie și cîte alte mărunțișuri trebuie pentru îmbrăcăminte și gospodăria țeranului.

Am văzut lumina arzînd la covergile lor, într'un colț al pieții negre. Acești negustori iefteni de multe lucruri sînt Mărgineni din cei săraci; bogații, tot mai mulți, un Iosof, un Herța și alții țin în arendă moșiile Mitropoliei blăjene. Tîrgul e așa de cercetat, încît abia poate răzbate printr'însul trăsura care mă duce la gară. Boii mari, frumoși, albi, din vechea rasă sarmatică, se încurcă în coarnele lungi; valuri de mulțime se poartă în lunecări încete peste tot cuprinsul pieții, care se pare prefăcută, înveselită și îmbogățită. Catrințele de tot felul, în colorile cărora biruiește roșul aprins, fac ca o pașiște de flori. La gară, în capul satului, numai străini: Evreice gătite și văpsite ca regina Iezebel, Sași lungi, molii, în cîte o teacă de pardesiu nou-nouț, prunci de Sas cu colorile germane pe o șapcă tăiată ca a ostașilor din Imperiu».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-anul-iorga-anul-samanatoristilor-xxix-portul-strain--ne-ucide-innainte-de-vreme-tinutul-tarnavelor-luxul-care-o-aduce-la-sapa-de-lemn-datoria-patriotica-153143.html>

În: *Tribuna*, 19 iulie 2020